

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. unicus. Demonstratur Deum esse omnino immutabilem, & omnem
creaturam mutatione obnoxiam,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](#)

DISPUTATIO QVARTA

est, & intima, nec habet pro ratione formalis contactum immensitatis, licet illum presupponat: ita & unio Dei cum anima justi, per charitatem & gratiam. Denique, sicut si per impossibile, Deus non esset in Beatis, illis tribus modis generalibus, quibus est in omnibus rebus; unio tamen per modum speciei, ad quam lumen gloriae disponit, sufficeret ut diceretur illis praesens secundum suam substantialiam & essentialiam; ita si per impossibile non esset in iustis per suam immensitatem, per gratiam tamen & charitatem, fieret illis substantialiter praesens.

130. Objicies primò cum Vazque: D. Thomas hic art. 3. explicans unionem Dei cum anima, quæ fit per gratiam, docet quid Deus unitur anima, & adest illi, ut amatum in amante: Sed hac unio est solùm objectiva, & secundum affectum, non autem realis, & secundum substantialiam: Ergo &c.

Respondeo quid quando S. Thomas dicit, quid Deus per gratiam unitur anima, & adest illi, ut amatus in amante, non est intelligendum de sola unione formalis, in qua consistit amor, & quæ est solùm objectiva, & secundum affectum; sed de unione ad quam tendit, & quam efficit, si sit potens & efficax; quia non est solùm secundum affectum, sed etiam secundum realem præsentiam amati cum amante, ut antea exposuimus.

131. Objicies secundò: In iustificatione hominis, Deus non alio modo intelligitur esse in anima, quam ut infundens gratiæ: Sed hic modus præsentia pertinet ad generalem existentiam Dei in rebus; illa enim (ut suprà ostendimus) fundatur in operatione Dei virtualiter transeunte: Ergo Deus non est aliquo modo speciali præsens in anima iusti, per gratiam & charitatem.

Respondeo negando Majorem: licet enim in iustificatione hominis, Deus sit in anima per modum agentis & infundens gratiam, qui modus pertinet ad operationem Dei virtualiter transeunte: hac tamen præsentia præsupposita, mediante donis gratiæ in anima receptis, nascitur nova habitudo illius ad Deum, ut possedium, & præsentem, & resultat in ea modus quidam specialis unionis & præsentia, ratione cuius sanctissima Trinitas dicitur venire ad nos, & miti, vel dari Spiritus Sanctus, ut antea declaravimus. Nec talis præsentia Dei ut possessum, est solùm affectiva, & intentionalis, sed etiam realis & physica: quatenus ipse Deus personaliter datur, aut mititur, ut inhabitet, & sit præsens in anima, non solùm per modum agentis, sed etiam per modum amici convivientis ipsi anima, per modum sponsi ab ipsa possessum; & per modum summi boni in quod habet jus, & quo fruatur imperfectè hic in via, & conlummat in patria, ubi erit specialis unio divinae essentia in ratione speciei. Un-

in orat. de Augustinus: *Deus est in mundo sicut auctor & dominator, in anima sicut sponsus in tabernaculo, in beatis sicut splendor, in iustis sicut adiutor & protector, & in reprobis sicut pavor & horror.*

Disput. De hac mirabili & ineffabili præsencia, & unione Dei cum anima iusti, plura dicemus in Tractatu de Trinitate, quando agemus de missione Divinarum Personarum. Interim placet totam hanc de immensitate Dei disputationem, elegantissimis magni Gregorij verbis concludere. *Ipse manet intra omnia, & extra omnia: ipse supra omnia, & infra omnia: superior per potentiam, inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem, sursum regens, deorum continens, extra circumdans, in-*

A riùs penetrans; nec alia parte superior, alia inferior, aut alia parte exterior, alia interior; sed unus & idem totus, ubique praesidendo sustinens, & sustinendo praesidens, circumdando penetrans, penetrando circumdans &c.

Similis habet Isidorus libro 1. de summo bono cap. 2. ubi divinae immensitatis characteres sic describit: *Immensitas divinae magnitudinis ita est, ut intellegamus cum intra omnia, sed non inclusum: extra omnia, sed non exclusum: & idem interiore, ut omnia continet; idem exterior, ut in circumspecta magnitudinis sue maiestate omnia concludat. Per id ergo quod est exterior, ostenditur esse creator: per id quod interior, gubernare omnia demonstratur.*

ARTICVLVS VI.

De immutabilitate Dei.

Ad questionem 9. Divi Thome.

D Uo circa immutabilitatem Dei agit D. Thomas quest. 9. primò demonstrat Deum esse omnino modo immutabilem secundò ostendit omnem creaturam esse mutabilem, vel quantum ad esse, vel quantum ad aliqua accidentia, quæ etiam sequenti breviter exponenda, & demonstranda sunt.

§. Vnicus.

Demonstratur Deum esse omnino immutabilem, & omnem creaturam mutationi obnoxiam.

D Ico primò: Deum esse omnino immutabilem.

Conclusio est certa de fide, & colligitur ex varijs Scripturæ, & SS. Patrum testimonij, quæ intrâ referemus. Ratio etiam naturalis illam demonstrat. Prima quam adducit D. Thomas hic art. 1. & que est virtualiter triplex, sumitur ex tribus attributis, quæ sunt propria fundamenta divinae immutabilitatis: scilicet à ratione actus puri, à simplicitate Dei, & ejus infinitate, quæ removunt tres conditiones, quæ essentialiter requiruntur, vel saltem aliqua illarum, ad veram mutationem; ad illam enim requiritur primò potentialitas, seu privatio & carentia alicujus formæ, quæ se habeat ut terminus à quo: secundo requiritur subjectum mutabile, & susceptivum diversarum formarum: Tertiò necessarius est terminus ad quem, seu forma de novo producita, & tali subjecto adveniens. Sic ergo D. Thomas tribus rationibus probat omnino modum immutabilitatem Dei. Primo quia est actus purus, subindeque caret privatione formæ, quæ se tenet ex parte termini à quo. Secundò quia est simplicissimum, ac proinde subjectum incapax motus: illud enim debet de necessitate compositionem admittere, cum debeat in se recipere aliquam formam quam antea non habebat. Tertiò quia est simpliciter infinitus, & omnes perfectiones in se continet, atque ita nihil potest illi advenire de novo, nec moveri ad aliquem terminum, seu ad aliquam formam, aut perfectionem quam antea non haberit.

Secunda ratio sumitur ex eo quod Deus est pri-
mum movens simpliciter: Nam cum omnis mo-
tus procedat ab aliquo immobili, quod non mo-
vetur secundum illam speciem motus: sicut vide-
mus quod alterationes, generationes, & corrup-

zioni quæ sunt in rebus inferioribus, reducuntur sicut in primum movens, in corpus celeste, quod secundum hanc speciem motus non mouetur, cum sit inalterabile, ingenerabile, & incorruptibile, oportet quod primum movens simpliciter, in quod omnes motus, tam corporales, quam spirituales creaturarum per se primo reducuntur, sit omnino immobile, & omnis mutationis expers. Unde Aristoteles libro 1. de celo cap. 9. lect. 21. apud D. Thomam, refert inter Enchiridia Philosophismata: id est inter communia veterum Philosophorum dogmata, hoc fuisse præcipuum: *Primum principium esse intransmutabile.*

- 133.** Tertia ratio petitur ex eo quod Deus est sua beatitudo, nec indiget extra se querere aliquid in quo beatificetur: Videmus enim quod qualibet res ubi peruenit ad centrum, statim quiescit, & tranquilla manet, nec amplius motu agitur, ut constat in igne, lapide, & alijs rebus inanimatis: unde si Deus sit essentialiter sua beatitudo, suumque veluti centrum, nec indiget extra se querere aliquid in quo beatificetur & quiescat, erit omnino immutabilis.

- 134.** Quarta ratio desumitur ex summa Dei immaterialitate: Nam quo naturæ sunt abstractiores à materia, ejusque conditionibus, eo minus subiunguntur mutabilitati: natura enim angelica non patitur tot mutations, quot humana, quia magis recedit à materia; ipsique Angeli quo perfectiores sunt, & à materia potentialitate magis recedentes, eo per pauciores & universaliores species intelligunt, & consequenter minus multiplicant suos motus & actions: Ergo cùm Deus sit in supremo gradu immaterialitas & actualitatis, esse debet summè immutabilis.

- 135.** Denique eadem veritas inductione demonstrari potest. Quinque enim solum genera mutationum fingi possunt Deo contingere. Prima est quoad existentiam, si scilicet posset de novo oriiri, aut interire. Secunda quoad situm, si ex uno loco posset commigrare in alium. Tertia per receptionem alicujus formæ quam de novo recipere, vel per amissionem alicujus quam deperdere. Quarta quoad cognitionem, si inciperet sciare quæ nesciebat, vel nescire quæ sciebat. Quinta quoad voluntatem, si velle inciperet quod prius non volebat, vel nolle quod volebat. Has autem omnes mutations à Deo removet Scriptura. De prima enim dicitur Psal. 101. *Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.* De secunda Jerem. 23. *Calum et terram ego impleo.* De tertia Jacobi 1. *Apud quem non est transmutation, nec vicissitudinis obumbratio:* qua verba ponderans D. Gregorius libro 12. moral. cap. 17. addit: *Ipsa enim mutabilitas umbra est, que quasi Dei obscuraret lucem, si hanc per aliquas vicissitudines permutteret: sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla eius lumen umbra vicissitudinis intercidit.* De quarta dicitur Eccl. 39. *Opera omnis carnis coram illo, et non est quidquam absconditum ab oculis eius.* A seculo et usque in seculum respicit, et nihil est mirabile in conspectu eius. Quibus verbis Scriptura testatur, Deum immutabiliter omnia cognoscere, et quod divina scientia in illo indivisibili & infinito aeternitatis sua nunc, omnia sic teneat presentia, ut nec ei fugere possint in praeteritum, nec de novo in futurum advenire, ut in Tractatu de Scientia Dei, quando agemus de praesentia futurorum contingentium in aeternitate, latius exponemus.

*Dif. 4.
art. 8.*
Tom. I.

A Denique de ultimo genere mutationis, dicitur Numer. 23. *Non est Deus quasi homo, ut mutetur, scilicet in consilijs suis.* Et 1. Regum 15. *Porrò triumphator in Israhel non parcer, et parentidine non fletetur: neque enim homo est, ut agat parentitiam.*

B Ad hoc attributum referri possunt hæc elegansissima Augustini verba libro 1. Confess. cap. 4. *Immutabilis mutant omnia: nunquam novus, nunquam vetus; innovans omnia, et in vetustatem deducens superbos, et nesciunt. Semper agens, semper quietus; colligens, et non egens; portans, et implens, et protegens: creans, et nutriti, et perficiens. Queris cum nihil deficit timbi; amas, nec astudas; zelatas; et securus es: ponnit te, et non doles; irascis, et tranquillus es: operas mutas, nec mutas confitum: recipio quod invenis, et nunquam amittis: nunquam inops, et gaudeas lucris: nunquam avarus, et insuras exiguis: reddis debita, nulli debens; das debita, nihil perdens.*

C Dico secundò: omnem creaturam esse aliquo modo mutabilem, ac proinde perfectam immutabilitatem soli Deo competere. Ita D. Thomas hic art. 2.

Colligitur etiam ex fundamentis jam statutis: sicut enim in Deo triplex datur fundamentum immutabilitatis, scilicet ratio actus puri, simplicitas, & infinitas: ita & in quolibet ente creato, triplex est radix mutabilitatis. Prima, quia est ex non ente, & ad non ens continuo fluxu tendit. Secunda, quia est composita, vel ex materia & forma, vel ex subiecto & accidente, vel ex essentia & existentia. Tertia, quia finita est & imperfecta, cui semper aliquid potest vel addi vel auferri: Ergo omnis creatura essentialiter mutabilis est. Unde egregie Seneca: *Flunt hæc, et afflitti duo diminutione atque adfectione sunt. Nemo noscitur idem est in senectute, qui fuit iuvenis. Nemo est mane, qui fuit pridie. Corpora nostra rapuntur, fluminum more. Quicquid vides currit cum tempore. Nihil ex iis que videmus manet. Ego ipse dum loquor mutari ista, matutinus sum. Et Tertullianus libro de pallio cap. 2. Totum veriforme est: dies et nox invicem vertunt, sol stationibus annuis, luna modulationibus mensibus variant, syderum distincta confusio, interdum deicxit quod interdum resuscitat. Cœli ambitus nunc sub diu splendidus, nunc nubilo soridus et cetera. Mari fides infamis, dum et fluctus temperatam, et exemplo de decumanis inquietat. Terram autem si recenscas temporatim revisiri amantem, prope sis eandem negare, memor viridem cùm conspicis flavam, mos visurus et canam. Mutant et bestie pro vestre formam, nam et pavore pluma vestis, et quidem de cataclisis, immo omni concilio depresso quæ colla florent, et omni patagio inaugurator, quæ terga fulgent, et omni symate solutor, quæ cauda jacent multicolor, discolor, et versicolor: nunquam ipsa, sed semper alia, et semper ipsa, quando alia: roties denique mutanda, quoties moventa.*

E Sed homo præ ceteris creaturis, mutationi obnoxius est: *Quotidie (ait Zeno Veronensis) moratur. Serm. bilitatibus gaudet, varietatibus pludit, misericordia pauperum deputat, si ipse sit. Totus denique (ut lepidè addit Georgius Venetus) sphericus & volubilis Libro te Harmo est; & cum mutabilis sit ex natura, longè mutabilior ex peccato efficitur. Facilius enim (subdit Bernardus) atomos mundi possem dinumerare, quam motus cordis mei: velocitas animalium et voladomus*

O ij

tilium, meis motibus equiparari non potest. De sideriorum meorum non est modus; nunc illa, nunc ista cogito & desidero: undique patet mibi facilis transitus, agilis discursus, de summis ad ima, & de imis ad summa. Dignè explicare non possum, quot alternationis modos momentaneis perturbationibus induo, & quam multipliciter me alternantem vicissitudinum motibus variare consueri. Modò me in fiduciam ergo, modo in difidientiam cedo: nunc per constantiam vigor, nunc subitaneo terrore concutio: modò me turbat ira, modò ingens furor exagitat, &c.

ARTICVLVS VII.

De aeternitate Dei.

Ad quæstionem 10. Divi Thomæ.

139. Constat ex suprà dictis, Deum esse aeternum, & aeternitatem illi solum propriè competere: duplex enim est divina aeternitatis radix. Prima, divini esse plenitudo, seu ratio entis per essentiam: quia nihil potest esse à semetipso, & totam essendi plenitudinem in se continere, nisi sit ab aeterno, ut egregiè demonstrat Anselmus in profol. cap. 22, ubi alloquens Deum, sic ait: *Tu vero es quod es, quia quidquid aliquando, aut modò es, hoc totus, & semper es. Et tu es qui propriè & simpliciter es: quia nec habes finis, aut futurum esse, sed tantum præsens esse, nec potes cogitari aliquando non esse.* Quod etiam eleganter prosequitur Tertullianus libro 1. contra Marcionem, his verbis: *Deus si est vetus, non erit: si est novus, non fuit: novitas initium testificatur, vetustas finem comminatur: Deus autem tam alienas est ab initio, & fine, quam à tempore arbitrio, & metatore initij & finis.*

140. Secunda aeternitatis radix est summa divini esse immutabilitas; sicut enim tempus, motum; ita aeternitas, perfectam immutabilitatem consequitur. Unde Fulgentius de fide ad Petrum cap. 7. *Firmiter tene, & nullatenus dubites, Deum scut immutabilem, ita scilicet verè aeternum esse.*

cap. 7. Idem declaratur in visione Danielis. *Afficerem (inquit) donec Throni positi sunt, & antiquis dierum sedis &c. Ubi tria ponderanda sunt, quibus summum numinis aeternitas designatur. Primum est, quod Deus, *Antiquus dierum, à Daniele appellatur: Si enim nuncupatur (inquit Dionysius) et quod omnium sit aeternitas, & tempus: quodque dies eius aeternitatem, atque omne tempus antecesserit: quodque aeternitas, & dierum sit author, mutetque opportunitates, & tempora.* Secundum est, quod ei paratur thronus: nam thronus, ratione firmatus, divini esse immutabilitatem designat, quia aeternitatis est radix. Tertium est, quod Propheta Ezechiel testatur se vidisse hunc Thronum, non in firmamento, vel sub firmamento, sed super firmamentum, ex cuius uniformi motu, omne tempus originem habet: ut significaret, Deum ratione sue aeternitatis esse supra omnia tempora, *ipsiusque (ut loquitur Dionysius loco citato) esse omnium ævum, & tempus: ante dies, ante ævum, ante tempus.**

Serm. 80. in Can. Unde Bernardus Dei naturam, ejusque aeternitatem describens, dicit: *Tempora sub ea transiunt, non ei: futura non expectat, præterita non recognitat, præsentia non experitur.* Hoc ergo præsupposito, tanquam de fide certo, exponenda est definitio aeternitatis à Boëtio tradita, & quædam

A difficultates, qua circa illam occurrant, breves discutiendæ sunt.

§. I.

Explicatur definitio aeternitatis à Boëtio tradita.

Dico primò: Aeternitas rectè definitur à Boëtio: *Interminabilis vita tota simul, & perfecta possessio.* Ita D. Thomas h̄c art. i.

Explicatur hæc definitio. Dicitur primò aeternitas, possessio, ad designandam ejus immutabilitatem, stabilitatem, & indeficienciam: illud enim dicimus possidere, quod firmiter, & quietè habemus, & à quo nullo modo dimoveri possumus, ut ait S. Doctor loco citato in resp. ad 6.

Secundò dicitur, *tota simul*, ut per hoc à tempore distinguatur, ejus essentia tota simul non est, sed per successionem, & per partes acquiritur, ut ibidem docet idem S. Thomas in resp. ad 4. & in 1. sent. dist. 8. quæst. 2. art. 1. ad 4. ubi dicit, quod per duas partidas, duplex imperfectio, quæ est in tempore, ab aeternitate excluditur: imperfectio scilicet divisionis, quæ excluditur per istam particulā, *tota*; & imperfectio successionis, quæ per particulam, *simul* tollitur. Unde aeternitas consistit in unico *nunc* indivisiibili, quod nunquam est crastinum, nunquam hesternum, nunquam præteritum, nunquam futurum, sed semper hodiernum, semper nunc in quo Deus omnia cognoscit; tam futura, quam præterita, & præsenta, ut docet Augustinus in Psal. 2. explicans illud, *Ego hodie genui te, ubi per hodie intelligit aeternitatem, in qua (inquit) nec præteritum quidquam est, quia si esse deficit, nec futurum, quasi nondum sit.* Unde egregiè Petrus Damiani epist. 4. cap. 8. *Omnia que apud nos elabendo discurrunt, & per temporum vicissitudines se variant, apud illud hodie (aeternitatis) stant, & immobiliter perseverant.* In illo hodie dies ille adhuc immobilitas est, in quo mundus ipse sumpsit exordium: in illo iam & ille nihilominus est, in quo iudicandus est, per aeterni iudicii aequitatem.

Tertiò dicitur, quod illa possessio vita est perfecta, ad excludendum nunc temporis (inquit D. Thomas h̄c art. i. ad 5.) licet enim nunc temporis totum simul sit, ac partes non habeat, tamen absolute non est quid perfectum, nec in eo res aliqua perfectè possidetur.

Quarto dicitur quod aeternitas est possessio vite, potius quam esse: quia, ut ibidem dicit S. Doctor in resp. ad 2. esse non se extendit ad operationem, sicut vivere, quod non solum de operatione, sed etiam de esse prædicatur in viventibus: quia in viventibus vivere est esse, ut dicitur 3. de anima tex. 37. Vel secundò dicere possumus cum eodem in 1. sent. loco citato, ad 2. quod potius dixit Boëtius aeternitatem esse possessiōnem vite quam esse, quia in illo qui solus habet aeternitatem, esse & vivere sunt omnino idem & illam summam actualitatem, quæ tanta est, ut Deus suum esse & operari sibi identificet, per hoc voluit nobis indicare.

Tandem dicitur, quod aeternitas est possessio vite interminabili, ad designandum quod illa omni probris termino caret, nec habeat, vel habere possit principium, aut finem. Unde circulo comparatur: tum quia figura circularis omnium perfectissima est: tum etiam, quia cum principium fini conjungat, caret ipsa principio &